

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สุขภาพกับการศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินควบคู่กันให้เกิดการประสาน
เอื้ออำนวยประโยชน์ และเกื้อกูลซึ่งกันและกันในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อผลลัพธ์ที่มี
ประสิทธิภาพสูงสุด ต่อกลุ่มเป้าหมายนักเรียน ดังนั้น แนวทางพัฒนานักเรียนและ
เยาวชน จึงมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งในเชิงยุทธศาสตร์และเชิงเป้าหมาย
โดยเฉพาะจากมิติที่สำคัญของนโยบายชาติ ประการหนึ่งคือ การปฏิรูปการศึกษา กล่าวถึง
การประกันคุณภาพการศึกษา ในด้านกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
บนพื้นฐานการจัดการจัดการศึกษาในหลักปรัชญา 3 ประการ คือ การศึกษาเพื่อ
คนทั้งมวล การศึกษาตลอดชีวิตและ การศึกษาเพื่อแก้ปัญหาคนทั้งมวล อีกประการหนึ่ง
คือมติแห่งการปฏิรูประบบสุขภาพ กล่าวถึงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งเป็น
การใช้สิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการสาธารณสุข
ที่ได้มาตรฐานโดยกระบวนการจัดการด้านสุขภาพในปรัชญาหลัก 3 ประการเช่นเดียวกัน
คือ สุขภาพเพื่อปวงชน สุขภาพเพื่อชีวิต และสุขภาพเพื่อแก้ปัญหาคนทั้งมวล ซึ่งทั้ง 2 มิติ
ต่างมีความเชื่อมโยง จากรากฐานปรัชญาเดียวกัน(กรมอนามัย.2546:4)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพให้นักเรียนเกิดความรู้ ทักษะ
และการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพจะเป็นหนทางสู่การมีสุขภาพที่สมบูรณ์ ดังนั้น
โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจึงเป็นจุดเริ่มต้นในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยนักเรียนและ
บุคลากรของโรงเรียนทุกคนให้เป็นผู้มีสุขภาพอนามัย สุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขนิสัย
ที่ดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติด และสิ่งมอมเมาต่างๆ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริม
สุขภาพควบคู่ไปกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การดำเนินการดังกล่าว
มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ คนดี มีปัญญามีความสุข
มีความเป็นไทย และเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคตแนวคิดโรงเรียน

ส่งเสริมสุขภาพมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ให้นักเรียนเป็นผู้มีสุขภาพที่ดี ทั้งนี้โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมีองค์ประกอบที่สำคัญที่มุ่งจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี มุ่งเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม และให้บริการสุขภาพพื้นฐานในเรื่องต่างๆ ที่จำเป็น ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 10 องค์ประกอบและทุกองค์ประกอบต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ศิริรัตน์ บุญตานนท์. 2550 : 19 – 22)

องค์ประกอบโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพทั้ง 10 ประการ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหนึ่งเป็นองค์ประกอบด้านกระบวนการ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพทั้งปวงจะขาดเสียมิได้ ได้แก่ นโยบายของโรงเรียนและการบริหารจัดการในโรงเรียน อีกกลุ่ม หนึ่งเป็นองค์ประกอบด้านการส่งเสริมสุขภาพอันเป็นส่วนที่ช่วยให้การดูแล ส่งเสริมสุขภาพเด็ก และบุคลากรมีความสมบูรณ์ครบถ้วนได้แก่ บริการอนามัยโรงเรียน สุขศึกษาในโรงเรียน โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย การออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ การให้ คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ การส่งเสริม สุขภาพบุคลากรในโรงเรียน โดยมีโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ทำหน้าที่เป็นฐาน รองรับองค์ประกอบอื่นๆ อันเป็นแนวคิดสำคัญที่มุ่งให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกันทำงาน เพื่อให้เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่ยั่งยืน (กรมอนามัย. 2549 : 2)

อย่างไรก็ตามจากผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตั้งแต่เริ่มต้น คือปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา จนถึง พ.ศ.2554 นั้น มาตรฐานของการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพซึ่งผลการประเมินจะแบ่งโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับเพชรระดับทองและระดับเงินตามลำดับ ซึ่งต้องผ่านเกณฑ์การประเมิน มาตรฐาน 13 ด้าน 19 ตัวชี้วัดประกอบด้วย 1) การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 1.1) ผ่านการประเมินรับรองเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทอง 2) การดำเนินงานสุขภาพของนักเรียนแกนนำ 2.1) มีการจัดตั้งชมรมเด็กไทยทำได้ ชมรมสุขภาพอื่นๆ ชุมชมหรือแกนนำนักเรียนที่รวมตัวกัน ดำเนินกิจกรรมสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ 2.2) มีโครงการสุขภาพของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จชัดเจนในการลดปัญหาสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและหรือชุมชน 3) ผลสำเร็จของการดำเนินงาน ด้านภาวะสุขภาพของนักเรียน 3.1) ภาวะโภชนาการ คือ นักเรียนมีน้ำหนักตามเกณฑ์ นักเรียนมีส่วนสูงตามเกณฑ์ 3.2) นักเรียนไม่มีฟันผุและฟันแท้ถูกถอน 3.3) นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพผ่านเกณฑ์ 3.4) นักเรียนมีสุขภาพจิตดี ด้านโครงการแก้ไขปัญหา

ในโรงเรียน ประกอบด้วย 3.5) มีโครงการแก้ไขปัญหาสุขภาพที่มีความชุกสูงหรือเป็นอันตรายในเด็กวัยเรียนได้เป็นผลสำเร็จและต่อเนื่อง ด้านงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย น้ำดื่มสะอาดและเพียงพอ 3.6) น้ำดื่มบริการแก่นักเรียนมีผลการตรวจ วิเคราะห์ผ่านเกณฑ์ คุณภาพ น้ำบริโภคกรมอนามัย 3.7) น้ำดื่มเพียงพอ สุขน่าใช้ 3.7) ส้วมผ่านเกณฑ์มาตรฐาน HAS โภชนาการและสุขาภิบาลอาหาร 3.8) ไม่จัดและจำหน่ายอาหารว่างหรือขนมที่มีไขมันสูงและรสเค็ม 3.9) ไม่จัดและจำหน่ายอาหารว่างและเครื่องดื่มที่มีหวานจัด 3.10) มีการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้บริโภคผักมื้อกลางวันทุกวัน เปิดเรียนตามปริมาณที่แนะนำ 3.11) โรงอาหารผ่านเกณฑ์มาตรฐานสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียน ด้านการป้องกันอุบัติเหตุ 3.12) การบาดเจ็บในโรงเรียนจนทำให้นักเรียนต้องพักรักษาตัวในโรงพยาบาลในรอบปีที่ผ่านมา นับจากวันประเมิน ด้านการป้องกันสภาวะแวดล้อมที่เป็นมลพิษ 3.13) มีการจัดการแก้ไขเมื่อมีปัญหาที่เกิดจากภาวะมลพิษภายนอกที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ 3.14) โรงเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐานสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน 3.15) การสูบบุหรี่ในโรงเรียน และโรงเรียนคู่หูทันตสุขภาพ (สำหรับโรงเรียนระดับประถมศึกษาและขยายโอกาส) 3.16) มีการดำเนินงานทันตสุขภาพในโรงเรียน 3.17) มีการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพพื้นดีแต่ยังมีหลายโรงเรียนที่ไม่ได้ผ่านเกณฑ์การประเมินมาตรฐานการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและจากผลการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับจังหวัดของจังหวัดนครพนม พบว่ามีโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร เพียง 5 แห่ง ส่วนที่เหลือจะเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทองและระดับเงิน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครพนม.2554)

โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และได้ดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 อย่างต่อเนื่องตลอดมา จากการสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในปีการศึกษา 2553 ที่ผ่านมาพบว่า โรงเรียนยังไม่ได้รับการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจากคณะกรรมการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับอำเภอ เพราะขาดความพร้อมในการดำเนินงานในขณะเดียวกัน การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพยังดำเนินการได้ไม่ดีเท่าที่ควร

ผู้วิจัยในฐานะครูโรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 มีความสนใจที่จะศึกษาและร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนา

งานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนบ้านเชียงเซาโดยการสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคี เครือข่ายอันประกอบไปด้วยบุคลากรทางการศึกษาอันได้แก่ ครูที่ร่วมรับผิดชอบงาน ออนามัยโรงเรียนด้วยกันและคณะครูในโรงเรียนบ้านเชียงเซา คณะกรรมการนักเรียน ฝ่ายงานอนามัยโรงเรียน โดยมีความมุ่งหวังที่จะพัฒนางานโครงการโรงเรียนส่งเสริม สุขภาพให้มีความพร้อมที่จะยกระดับคุณภาพงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในระดับทอง ด้วยรูปแบบ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ปัญหาของการวิจัย

การพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียน บ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ผู้วิจัยได้ กำหนดปัญหาของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานโรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครพนม เขต 2 เป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านเชียงเซาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 เป็น อย่างไร
3. ผลการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครพนม เขต 2

2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนมเขต 2

3. เพื่อติดตามผลการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดความสำคัญของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ทำให้ทราบสภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

2. ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

3. ครูโรงเรียนบ้านเชียงเซา มีความรู้ความเข้าใจ ในการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

4. โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ที่มีความสนใจ สามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการพัฒนางานตามมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนวิธีการในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

1.1 พื้นที่เป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ใช้โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 2

1.2 กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้วิจัยและนักเรียนโรงเรียนบ้านเชียงเซา ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ซึ่งประกอบด้วย

1.2.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 19คน ประกอบด้วย

1.2.2 ผู้วิจัยคือ ครูที่รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2554 ที่สนใจทำวิจัยเรื่อง การพัฒนางานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียน จำนวน 1 คน

1.2.2.1 ผู้ร่วมวิจัย คือ ครูที่รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 1คน

1.2.2.2 ครูโรงเรียนบ้านเชียงเซาที่ไม่ได้รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน โรงเรียนบ้านเชียงเซาปีการศึกษา 2554 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 7 คน

1.2.2.3 นักเรียนโรงเรียนบ้านเชียงเซาที่รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 10 คน

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 27คน ประกอบด้วย

1.3.1 ผู้นิเทศ คือ ผู้บริหารโรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

1.3.2 วิทยากร คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเอื้อง จำนวน 2 คน

1.3.3 นักเรียนโรงเรียนบ้านเชียงเซาที่ไม่ได้รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2554 โดยการเลือกแบบเจาะจง บุญชม ศรีสะอาด (2553 : 43) (ชั้นละ 4 คน เป็นนักเรียนชาย 2 คน นักเรียนหญิง 2 คน) รวมทั้งหมด จำนวน 24 คน

เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ
โรงเรียนบ้านเชียงเซา ได้ดำเนินการพัฒนา ประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก(กรมอนามัย.
2548 : 3-5)ประกอบด้วย

2.1 การพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานโรงเรียน
ส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านเชียงเซา

2.1.1 การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ประกอบด้วย

2.1.1.1 นโยบายของโรงเรียน (องค์ประกอบที่ 1)

2.1.2 การสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพ ประกอบด้วย

2.1.2.1 การบริหารจัดการในโรงเรียน (องค์ประกอบที่ 2)

2.1.2.2 โครงการร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน

(องค์ประกอบที่ 3)

2.1.2.3 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ

(องค์ประกอบที่ 4)

2.1.2.4 การบริการอนามัยโรงเรียน (องค์ประกอบที่ 5)

2.1.2.5 สุขศึกษาในโรงเรียน (องค์ประกอบที่ 6)

2.1.2.6 โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย (องค์ประกอบที่ 7)

2.1.2.7 การออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ

(องค์ประกอบที่ 8)

2.1.3 การเสริมสร้างความเข้มแข็งบทบาทของชุมชน

ประกอบด้วย

2.1.3.1 การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม

(องค์ประกอบที่ 9)

2.1.4การพัฒนาทักษะบุคคล ประกอบด้วย

2.1.4.1 การเสริมสร้างสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน

(องค์ประกอบที่ 10)

2.2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานโรงเรียน

ส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย

2.2.1 การศึกษาดูงานโรงเรียนที่ได้รับการประเมินโรงเรียนส่งเสริม

สุขภาพระดับเพชร

2.2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.2.3 การนิเทศภายใน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

วงรอบที่ 1 ระหว่าง เดือนตุลาคม 2554 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2555

วงรอบที่ 2 ระหว่าง เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนมีนาคม 2555

ขอบเขตด้านระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research : PAR)

โดยผู้วิจัยได้นำหลักการและขั้นตอนตามแนวความคิดของ Kemmis และ McTaggart (องอาจ

น้อยพัฒน์. 2553 : 301-303 อ้างอิงมาจาก Kemmis & McTaggart. 1991) ซึ่งประกอบด้วย

4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นการปฏิบัติการ (Action) ขั้นการ

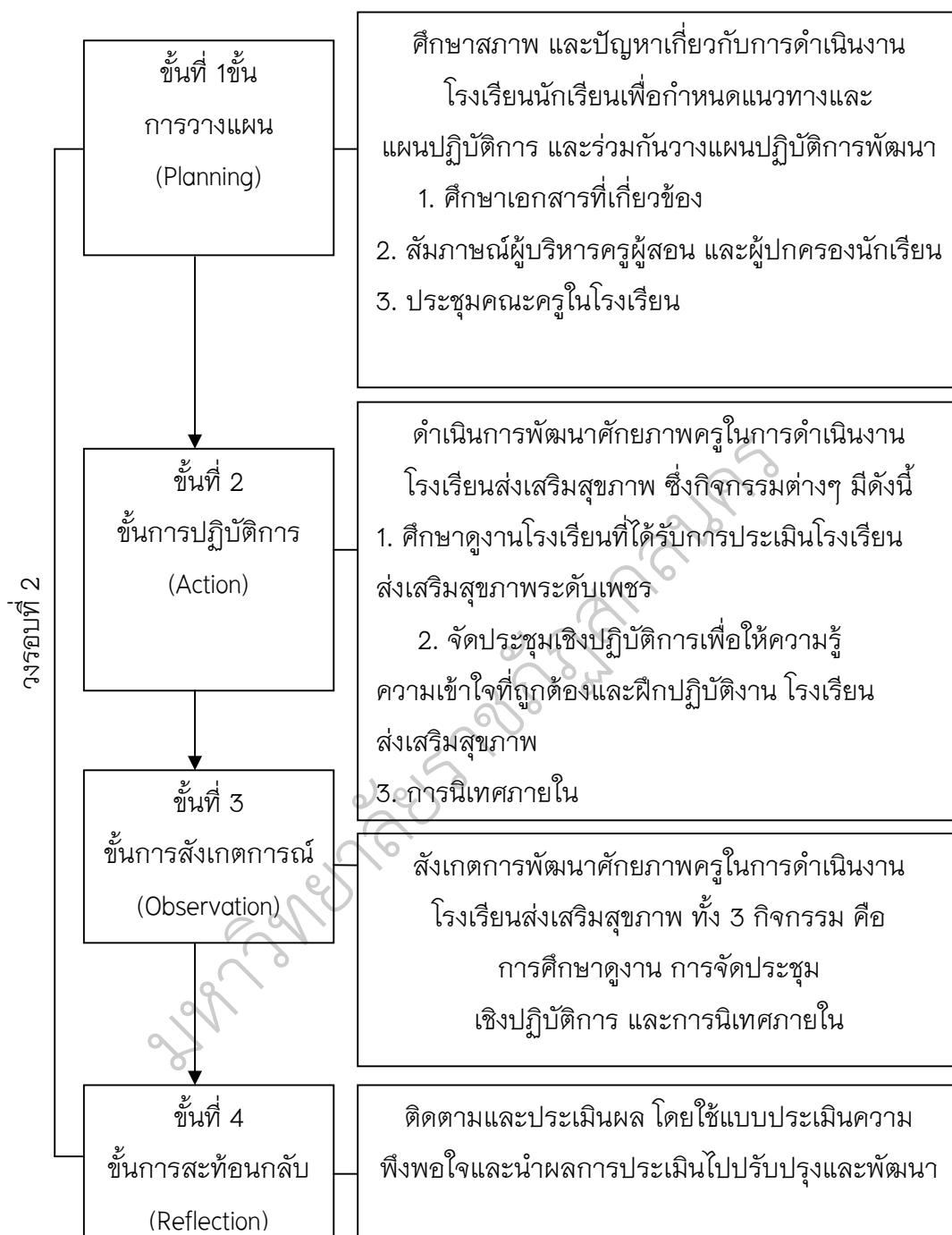
สังเกตการณ์ (Observation) ขั้นการสะท้อนกลับ (Reflection)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานโรงเรียน

ส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านเชียงเซาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครพนม เขต 2 ดังประกอบในภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง โรงเรียนที่มีความร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพ อย่างสม่ำเสมอเพื่อการมีสุขภาพดีของทุกคนในโรงเรียนซึ่งต้องดำเนินงานตาม 4 กิจกรรมหลัก รวม 10 องค์ประกอบ คือ

1.1 กิจกรรมที่ 1 การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ประกอบด้วย

1.1.1 กิจกรรมย่อยที่ 1 นโยบายโรงเรียน หมายถึง ข้อความที่กำหนดทิศทางการดำเนินงานด้านส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อกิจกรรมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ

1.2 กิจกรรมที่ 2 การสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพ

ประกอบด้วย

1.2.1 กิจกรรมย่อยที่ 1 การบริหารจัดการในโรงเรียน หมายถึง การจัดองค์กรและระบบบริหารงานเพื่อให้การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความต่อเนื่อง

1.2.2 กิจกรรมย่อยที่ 2 โครงการร่วมมือระหว่างโรงเรียน และชุมชน หมายถึง โครงการหรือกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และสมาชิกของชุมชน

1.2.3 กิจกรรมย่อยที่ 3 การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ หมายถึง การจัดการควบคุมดูแล ปรับปรุงภาวะต่างๆ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่ถูกละเลยลักษณะเอื้อต่อการเรียนรู้ส่งเสริมสุขภาพกาย จิต และสังคม รวมถึงการป้องกันโรคและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นทั้งต่อนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน

1.2.4 กิจกรรมย่อยที่ 4 บริการอนามัยโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนจัดให้มีบริการสุขภาพขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนักเรียนทุกคน ได้แก่ การเฝ้าระวังภาวะสุขภาพ การตรวจสุขภาพและการรักษาพยาบาลเบื้องต้นในโรงเรียน

1.2.5 กิจกรรมย่อยที่ 5 สุขศึกษาในโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียน จัดกิจกรรมสุขศึกษาทั้งในหลักสูตรการศึกษาและผ่านทางกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อมุ่งให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และมีการฝึกปฏิบัติที่นำไปสู่การมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม ต่อการมีสุขภาพดี

1.2.6 กิจกรรมย่อยที่ 6 โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย หมายถึง การส่งเสริมให้นักเรียนมีภาวะการเจริญเติบโตสมวัย โดยจัดให้มีอาหารที่มีคุณค่า ต่อสุขภาพ สะอาด ปลอดภัย ให้กับนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน

1.2.7 กิจกรรมย่อยที่ 7 การออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมีการออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพ โดยการจัดสถานที่ อุปกรณ์ และกิจกรรมการออกกำลังกาย กีฬา และ นันทนาการ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาใช้สถานที่และอุปกรณ์หรือเข้าร่วม กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นตามความเหมาะสม

1.3 กิจกรรมที่ 3 การเสริมสร้างความเข้มแข็งบทบาทของชุมชน ประกอบด้วย

1.3.1 กิจกรรมย่อยที่ 1 การให้คำปรึกษา และสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ระบบบริการให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพกาย สุขภาพจิต และภาวะเสี่ยง รวมทั้งพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน

1.4 กิจกรรมที่ 4 การพัฒนาทักษะบุคคล ประกอบด้วย

1.4.1 กิจกรรมย่อยที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้น ส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม ส่งผลดีต่อสุขภาพของตนเองและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ในโรงเรียน

2. สภาพการดำเนินงาน หมายถึง สภาพะการปฏิบัติงานที่เป็นจริง สามารถรับรู้ได้ถึงการดำเนินการวางแผน การตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการบริหาร

3. ปัญหาการดำเนินงาน หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ไม่ว่าจะเรื่องใดๆ ไม่ราบรื่นเกิดข้อขัดข้อง สงสัยในการดำเนินงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการบริหารจัดการ การดำเนินงานต่างๆ ในโรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

5. วิทยากร หมายถึงเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเอื้อง ซึ่งทำหน้าที่สนับสนุนการพัฒนางานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและให้การอบรมนักเรียนในเรื่องกิจกรรมการป้องกันโรคในโรงเรียน โรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2

6. ครู หมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการสอนให้กับนักเรียนทุกชั้นเรียน ในโรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

7. ครูอนามัยโรงเรียน หมายถึงครูที่ทำหน้าที่รับผิดชอบฝ่ายงานที่เกี่ยวข้องกับการให้สุขศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันโรคและทักษะการดูแลรักษาสุขภาพร่างกาย ในโรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2

8. นักเรียน หมายถึง นักเรียนโรงเรียนบ้านเชียงเซาที่เป็นตัวแทนชั้นเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ชั้นละ 4 คน ที่ไม่ได้รับผิดชอบฝ่ายงานอนามัยโรงเรียนโรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

9. คณะกรรมการงานอนามัยโรงเรียน หมายถึง นักเรียนที่เป็นคณะกรรมการนักเรียนที่รับผิดชอบฝ่ายงานอนามัยโรงเรียนโรงเรียนบ้านเชียงเซา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

10. การปฏิบัติการ (Action Research : AR) หมายถึง การวิจัยที่มุ่งแก้ปัญหาการพัฒนางานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนบ้านเชียงเซา โดยบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วมในการจัดกิจกรรมการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

10.1 ขั้นการวางแผน (Planning) หมายถึง วิเคราะห์เอกสาร ศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน สัมภาษณ์ผู้บริหารครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียน ประชุมคณะครูในโรงเรียนเพื่อกำหนดวิธีการและแผนปฏิบัติการ และร่วมกันวางแผนปฏิบัติการพัฒนา

10.2 ขั้นการปฏิบัติการ (Action) หมายถึง ขั้นการนำแผนปฏิบัติการและโครงการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไปดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลระหว่างการปฏิบัติงาน

10.3 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation) หมายถึง การสังเกตการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและสรุปผล

การสังเกต

10.4 ขั้นตอนการสะท้อนกลับ(Reflection)หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินการ ประเมินผลการพัฒนาและวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

11. การติดตามและประเมินผล หมายถึง กระบวนการแนะนำ ช่วยเหลือ ปรับปรุง ติดตามผลการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านเชียงเซา เพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุงการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพให้มีประสิทธิภาพ

12. แนวทางพัฒนา หมายถึง แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้ร่วมวิจัย และคณะครูมีความรู้ ความเข้าใจ ร่วมมือ ร่วมใจพัฒนาพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมให้ เอื้อต่อสุขภาพ อย่างสม่ำเสมอเพื่อการมีสุขภาพดีของทุกคนในโรงเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แนวทาง 3 แนวทาง คือ

12.1 การศึกษาดูงาน คือ การนำผู้ร่วมวิจัยและคณะครู เข้าไปศึกษาดูงานโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนต้นแบบ ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ตลอดจนได้เห็นวิธีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และกำลังใจในการดำเนินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนบ้านเชียงเซา

12.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การดำเนินการที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้แก่ครู โดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพ เป็นวิทยากรให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

12.3 การนิเทศภายใน หมายถึง กระบวนการแนะนำ ช่วยเหลือ ปรับปรุง ติดตามผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรม เพื่อหาแนวทางแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาการจัดกิจกรรมตามโครงการให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการนิเทศภายใน